

ה'בשת השחורה ואני

בירה את שדה, מתחת לזרועה, אל התינוק, ותחבת את הפיטמה בפיו. בצורה זו היא מאכילה אותה, תוך כדי עבודה. הנשים הגיריות הן גם חניויות מכולת וטכסטיל נודדות. הדבר הראשון שאתה פוגש ברחובה הראשי של איבדן: שורה של נשים מוכרות, הפורשות את מרכולתן, או תה הביאו לשוק על ראשן — על המדרכה ברחוב. הן יושבות בדרך כלל בשקט ומצות פות לקונה שיבוא אליהן. או מתחילה המור לה גדולה של עמידה על המקת, המסתיימת בדרך כלל בכך שהקונה רוכש גליל בר, או מיטעם שנקטף בשעות הבוקר בג'ונגל, ומעביר לידי המוכרת מטבע ניקל.

★ ★ ★

רקודי בטן עם סד מיט

רק עבודת הכניון נתונה למעשה בידי הגברים. העבודה הזו היא מחוזה משעשע לכל דבר. מול ביתנו נבנה לאחרונה בית חדש. כשהגיעה שעת יציקת הגג, ריכז מנהל העבודה כמה מאות גברים, חלק ביניהם את העבודה בצורה מקצועית: אחדים גבלו את הטיט, אחרים נשאו אותו בסלים על ראשם עד הגג, פועלים אחרים הריקו את הסלים אל תוך התבניות, ואילו שני המומחים החליקו את החומר בעזרת קרשים. העבודה מתנהלת תוך שירה מונוטונית ונתונה את הקצב הכללי. תוך כדי עבודה לא בוחלים העובדים ברקודים. הם מנענעים את גחם ברקודי בטן, כשהם נושאים את הטיט על ראשיהם.

בהפסקה הם כמעט אינם נוהגים, אלא מוציאים את הזמן למשחקים. יש להם משחק אחד, הדומה לתופסת שלנו. אחד אוחז בידו גבעולי קש ארוכים. מי שמצליח להוציא ממנו גבעולי קש הופך להיות התופסת. כשהוא מצליח לתפוס אחד הוא מצליח עליו בגבי עול הקש בכל הכח, והאחרים מצטרפים אליו. אולם אין דבר — המוכה הופך להיות התופסת, רודף עם השוט אחרי האחרים.

עושה רושם שהם מאושרים מאד. את המזון שלהם הם מוצאים בשפע בג'ונגל הקרוב — תפוחי אדמה ענקיים, הנקראים בשפתם איאם או ז'י, בננות גדולות ותפלות ופרי הלחם. מאכלם האהוב ביותר הוא חלזונות ענקיים, שהם מבשלים אותם בתוך מים רותחים, ואוכלים אחר כך את הרכיכה בעזרת חוט ברזל דק.

הצבע הלאומי כאן הוא כחול. בדרך כלל יש ליגרי ברחוב בגד אחד בלבד, אותו הוא מכסה מדי ערב ושוחט על העשב לייבוש. כשהבגד מאבד את צבעו, הוא טובל אותו בנוזל כחול המופק כנראה מצדפי ים, ושוב יש לו בגד חדש.

★ ★ ★

בדרך לעישר, סנין כבטן

סידוסטר שלי הכניס אותי גם בסודו של הזיווי. לטילחטר, שהוא כאמור נחשב כאן לאדם משכיל, יש שתי נשים ועשרה ילדים. אשה אחת עובדת למענו במטע הטבק שלו, ואילו השנייה מטפלת בילדים. מצב אידיאלי. אחד מבניו, בנט אקה, הוא חבר של בני בנט-אקה בא אליו

בחצר המלך

אורומולוסי, מלך איזור איז'ובואיגבו, התארח שרה לונדנר, אשתו של הניגריס התגלו לשרה לונדנר כמכניסי אורחים ואנשים לבביים.

אנגלית צחה, הסכים ללבוש את בגדי השרד המלכותיים, העשויים משי אדום רקום בזהב, כדי להצטלם עם הישראלית האורחת. הניגריס התגלו לשרה לונדנר כמכניסי אורחים ואנשים לבביים.

הרחבות פשוטות, וכל גופם נע לפי הקצב. בגדי הנשים עשויים מחתיכת בד מקומי טחי ביד, העוטף את כל גופן. מטפחת ארוכה מגולגלת סביב ראשן. הגברים לבושים בגללימה רחבה ומכנסים מאותו בד. ליד שולחן ערוך ישב ראש ממשלת ניגריה המזרחית. ששת נשיו, לבושות כמובן אף הן בתלבושת הלאומית, לצידו. מסביבו ישבו שרי ממשלה ופקידים בכירים רבים. רצינו לראותו מקרוב. קמנו, בעלי ואני, ועלינו על רחבת הריקודים. תוך כדי ריקוד עברנו ליד שולחנו. כשראש הממשלה ראה אותנו, הוא החזה קידה נימוסית לעברנו וברכנו ב"ברוכים הבאים". לחצנו את ידו המושטת והודינו לו בלבביות על הכנסת האורחים היפה לה וזכינו בארצו. אחר-כך, משך כל הריקוד, החלפנו בינינו חיוכים, כשאני מפרטטת עמו מאחורי גב בעלי.

★ ★ ★

ריקודים אידי-גוודרה

המאורע בה' הידיעה של החודש האחרון היה הביקור אצל מלך איז'ובואיגבו. הגענו לבירה שלו — שהיא כבר גדולה של בנייני חימר, הדומים במקמת לבתות הפלחים הערביים בארץ — תוך נסיעה של שתיים בג'ונגל.

כשהגענו למקום, הזמינו המלך לביתו. נכנסנו לאולם רחביידיים, שלא זמה כלל לחדר בביקתת חימר. האולם היה מלא כורסאות-עור נוחות. ליד כל כורסה עמד שרף רף קטן ומאפרה. המשרתים הגישו לנו שתיה — קוקה-קולה, בירה ולימונד. אחרי זמן-מה נכנס הוד מלכותו — גבר צעיר, כבן 35, לבוש גלימה מתכלת רקומה ול' ראשו כובע רקום בזהב. כולנו קמנו לכבודו. הוא ניגש לכל אחד ואחד מאתנו, לחץ את ידו וביקשו לשבת. הוא דיבר אנגלית יפה והתעניין בישראל ובבעיות הפיתוח שלה. מאוחר יותר נודע לנו כי הוא סיים בהצטיינות אוניברסיטה אנגלית.

ביקשנו את המלך, ששמו הוא אורומולוסי, להרשות לנו לצלמו. הוא הסכים וביקש שנו לחכות מספר דקות. לאחר כמה דקות ירד לאולם כשהוא לבוש בתלבושת המלכותית — גלימת משי כבדה, רקומה בחוטי זהב ושוט משיער סוס בידו. צילמנו אותו. לפתע נשמעה תרועת הצוצרות. אל האולם נכנסה תהלוכה של אפריקאים לבושים בהי דור הנושאים בידיהם כלי הקשה שונגם. שאלתי את אחד המשרתים לפרש התנה לוכה והוא הסביר לי כי בכל יום ראשון יוצאים כל תושבי הכפר לברך את המלך. בינתיים החלו התופים לרעום והנשים החלו לרקוד, כשהן מניעות את גופן בעדינות ומפתלות את ראשן הנח והנה. אחת הרקדניות ביקשה ממני להצטרף לרקודים. הסכמתי. לשמחתם של הרקודים לא היה גבול. הם הגבירו את הקצב, ואני הרגשתי שאני נסחפת יחד עימם במחול. אני מוכי רחלה לומר שבפעם הראשונה ששמעתי כי צולמה מאיר רקדה יחד עם הכושים בגאנדה, צחקתי היטב. עכשיו הבנתי אותה. אי-אפשר להיות בקרב האפריקאים בלי לרקוד.

ביצה — אחרי כמה רגעים היו מוצאים מתחת למושב ביצה לבנה וקטנה. אני עצמי פגשתי זיווי — זיווי ממין נקבה. בוקר אחד הופיעו מול פתח ביתנו שלושה גברים, שתופפו על תופים מיוחדים, עשויים משני חצאי-דלעת יבשה, עליהן היה מוח עור חיה. יצאנו החוצה. פתאום ראינו מעבר לפינה אשה כושית גבוהה כמו בית. היא לבשה על ראשה מטפחת, אותה סובבה סביב שערותיה כמו תרבוש. מטפחת אחרת, תכולה ושקופה כולה, היתה מונחת על שדיה. סביב מותניה היה איזור עשוי סיבי רפיה ועל רגליה זוג קביים ב' אורך של למעלה ממטר. בידה אחזה זנב סוס ארוך אותו נפנפה בזמן הריקוד.

לראות את הזיוויית הענקית רוקדת — זה היה משהו! היא נעה על קביה הגבוהים בזריזות של רקדנית בלט, וכל גופה התיי פתל והתנועע לפי קצב התיפוף הסוער. הילדים שהצטרפו סביבה, הסבירו לי כי היא זיוויית — והיא יכולה להפוך את כל מי שהיא רוצה לעטלף או לעכבר.

★ ★ ★

ראש הממשלה פירטט

באחד הערבים יצאנו לרקוד. הלכנו לראות את אולם הריקודים המפורסם הנקרא פאראדי. אותו ערב נערכה שם מסיבת קבלת פנים לראש ממשלת ניגריה המזרחית. האולם הוא רחבה גדולה מתחת לעץ ענקי, שהיה מקושט בהמון גורות-חשמל צבעוניות. התומורת ניגנה ג'ז. לא מה שאנחנו בישראל מכירים כג'ז. גם לא אותו ג'ז כושי. חם המגיע אלינו מדרום ארצות-הברית. היה זה ג'ז אפריקאי אמיתי, עם הרבה תופים והרבה קצב מסועיר באמת.

אצל האפריקאים הריקוד נמצא בדם. רחי בת-הריקודים אינה ריקה כמעט אף רגע. הם רוקדים בפנים רציניות מאד, שפתייהם

מדי יום ביומו, ומשחק עם בני במשחקים שונים — אחד המשחקים הוא משחק הזיווי. שני הילדים לובשים על פניהם וראשם מסכות מעץ, צובעים את גופם בצבעים עזים, ורוקדים את ריקוד הזיווי. כששאלתי את בנט-אקה בפעם הראשונה מה הוא עושה, הוא הנריד את ראשו בבישנות. אביו, סילווסטר, התנדב להסביר לי. לדבריו, הזיווי הוא מכשף גדול. הוא האחראי בי משירין על מותם וחייהם של בני-האדם.

סילווסטר עצמו הוא נוצרי. אולם כשהוא שיעדין הוא מאמין בכשפים. לשאלתי הסביר לי כי הוא הולך כל יום ראשון לכ' נסיה, ונעזר בכישופי הזיווי, רק כשאחד מבני משפחתו הולה אנוש והתפילות ה' נוצריות אינן עוזרות לו. הוא פונה אל הזיווי — המכשף או הקוסם של השבט.

שמעתי ממנו סיפורי-רוחצה אחרים הקשורים בכישוף. לדבריו, מי שרוצה להיות עשיר, צריך להריג אדם, להוציא ממנו את הכבד, המוח, הלב והקיבה, להביא את כל המטעמים האלה למכשף, והלה מכין מהם תרופה, אותה חייב הפצינט לשות. או הוא מתעשר כל כך שאין לו מקום לשים את הכסף. יש לכל המיבצע זוה חסרון אחד — כל מי ששותה את התרופה, מקבל מין מחלה כבסה. ועד שהמכשף אינו חותך את הבטן בסכין, הוא לא נפטר ממנה.

★ ★ ★

הסכא הטיי ביצים

הסכא של סינרוסטור היה זיווי גדול. הוא הצליח לסגל לעצמו כוח מגני הסכין החדה ביותר לא היתה מסוגלת לח' דור מבעד לעור שלו. כשהיו יורים בו היו צים מורעלים, היה תופס אותם בידיו ומטי לם באיוב. החיצים היו פוגעים ישר במטרה. אולם התכונה המיוחדת של התרופה, הכשרון להטיל ביצים. פתאום הוא היה מת' יישב ומתחיל לצעוק שהוא רוצה להטיל

חובשים שרה לונדנר ובנה בן ה-11. הכובעים ייחודיים מעץ מיוחד, משמשים כלבוש הכרחי לרופאי-אילי, שהשפעתם גדולה ביותר.

זיווי על הראש

מלווים בהקשה על תופי עץ גדולים את רקודה של רקדנית הקביים. היא גם זיווי גדולה. הם מסתפקים בדאש (בקשיש), עבור הופעתם.